

Boštjan M. Zupančič*
Evropski sud za ljudska prava

NE BIS IN IDEM (ZABRANA PONOVNOG SUĐENJA ZA ISTO DELO) *la belle dame sans merci*¹

Glavni problem u vezi sa doktrinom *ne bis in idem* (u običajnom pravu (Common Law): zabrana ponovnog suđenja za isto delo) je da vodi u logički ćorsokak. Ovaj logički ćorsokak potiče od skrivene osnovne premise, koje učesnici u sudskom postupku nisu svesni, a odnosi se na nezavisno postojanje „stvari“ *per se* – praćene dvema različitim pravnim kvalifikacijama jednog, navodno, krivičnog događaja.

Ovde imamo dijalektički problem. Izgleda da „činjenice“ određuju „pravnu kvalifikaciju“ slučaja –, ali sa druge strane, različite „pravne kvalifikacije“ takođe predodređuju selektivnu apercepciju (zapažanje) „činjenica“.

Dodatni materijali uz članak

* redovni profesor, bostjan.zupancic@echr.coe.int.

1 Zaštićeno autorskim pravom © 2011 B.M.

♦ *Lepa gospa bez milosti* (franc.) balada engleskog pesnika John Keats-a (1795–1821), tekst se može pronaći na adresi: <http://www.shmoop.com/la-belle-dame-sans-merci/poem-text.html> (prim. prev.)

[1] Redakcija je odlučila da tekst presude, kao i drugih relevantnih tekstova koji se navode u članku, objavi na veb stranici časopisa *Crimen* kojima se može pristupiti preko linka: <http://www.ius.bg.ac.rs/crimenjournal/default.htm>.

Boštjan M. Zupančič

European Court for Human Rights

NE BIS IN IDEM (DOUBLE JEOPARDY):

LA BELLE DAME SANS MERCI

The main problem with the *ne bis in idem* (at Common Law: *double jeopardy*) doctrine is the logical impasse into which it leads. This logical deadlock derives from the undisclosed basic premise, of which the judicial actors are not conscious, concerning the independent existence of the “facts” *per se* – followed-up by two dissimilar legal qualifications of a single allegedly criminal event.

We have a dialectical topic here. The “facts” seem to determine “legal qualification” of the case –, but on the other hand diverse “legal qualification(s)” also predetermine(s) the selective apperception of the “facts.”

*Dorđe Ignjatović**

Pravni fakultet, Univerzitet u Beogradu

POJAM I ETIOLOGIJA NASILNIČKOG KRIMINALITETA**

Apstrakt: U prvom delu rada objašnjeni su pojmovi kojima se u ovoj oblasti često operiše. Naglašeno je da termini „agresija“, „agresivnost“ i „nasilje“ nisu sinonimi i data su njihova moguća značenja kako bi se izbegli nesporazumi terminološke prirode. Usvojen je izraz „kriminalno nasilje“ kao odgovarajuća oznaka za interpersonalno nasilje koje je zabranjeno normama krivičnog prava.

Zatim je ukazano na moguća objašnjenja agresivnosti kroz stavove sledećih teorija: bioloških, psihodinamičkih, teorija učenja, kognitivnih i društvenih. Sledi izlaganje o faktorima koji dovode do kriminalnog nasilja; oni su podeljeni u dve velike grupe: subjektivni ili lični i spoljni. Lični činioci dele se na psihičke i biološke. U prvu grupu svrstavaju se: mentalni poremećaji, psihopatske crte ličnosti, hiperaktivnost i teškoće u učenju, odsustvo samokontrole, uticaji frustracije, besa, mržnje i zavisti, zadovoljstvo i alkoholizam. Od bioloških faktora, analizira se uticaj testosterona, povreda mozga i genetskih nedostataka.

Spoljni činioci su podeljeni na prirodne (izlaže se o značaju mesta izvršenja dela, vrućini, buci, zagađenosti vazduha, ličnom prostoru i prenaseljenosti) i društvene. Posebno je ukazano na značaj procesa društvenog učenja, uticaja televizije i video igrice i pripadanja određenoj potkulturi.

U zaključnim razmatranjima, izneto je stanovište da je za kontolu kriminalnog nasilja neophodno preduzeti mnoštvo mera kako na potencijalnim mestima izvršenja dela, tako i prema njihovim učiniocima i žrtvama. Čini se da postoje realne mogućnosti za stvaranje osmišljene i delotvorne profilakse ovakvih dela, naročito kada se uzmu u obzir najnovija dostignuća nauka o čoveku i ljudskom društvu.

Ključne reči: kriminalitet, nasilje, faktori, psihički činioci, biološki faktori, društveni uticaj, potkultura nasilja.

* redovni profesor, ignjat@ius.bg.ac.rs

** Ovo je izmenjen rad koji je autor poslao na međunarodni naučno-stručni skup *Nasilnički kriminalitet: etiologija, fenomenologija, suzbijanje* koji je juna 2011. održan u Banja Luci.

Djordje Ignjatović

Law Faculty, University of Belgrade

DEFINITION AND ETIOLOGY OF VIOLENT CRIME

SUMMARY

In the first part of paper, after pointing out on meaning of violent crime, effort has been made to explain concepts used in operationalisation, without previous meaning concerning. It has been pointed out that terms „aggression“ and „violence“ are not synonyms, and their possible meanings have been suggested in order to avoid terminology terms misunderstandings. Term „criminal violence“ is accepted as an adequate expression for interpersonal violence forbidden by norms of Criminal Law.

Then, it was pointed out on the theories of aggression: biological, psycho-dynamic, learning theories, cognitive and social. Theories are followed by violent crime factors presentation, which are divided in two large groups: subjective or personal and external ones. Subjective factors include psychological and biological causes. The first group includes mental disturbance, psychopathological personal trait, hyperactivity, learning disability, lack of self-control, frustration impact, rage, hate and envy, pleasure and alcoholism. As for the biological factors, it has been pointed on testosterone impact, brain damage and genetic imperfections.

External factors are divided on natural (crime scene meaning, heat, noise, ear pollution, personal space and overpopulation are mentioned) and social causes. From all social factors author specially pays attention to impact of social learning process, influence of television, video games and subculture belongings.

In final discussion, author stands for the violence crime control, which implies necessity to use many different measures, applicable to the potential crime scenes, to the perpetrators and victims. It appears that there are real possibilities for making meaningful and effective prevention of such crimes, especially when we take into account the latest scientific knowledge about man and human society.

Key words: crime, violence, factor, psychological factors, biological factors, society impact, violence subculture.

*Snežana Soković**

Pravni fakultet, Univerzitet u Kragujevcu

SAVREMENE GLOBALNE TENDENCIJE U KONTROLI KRIMINALITETA (KARAKTERISTIKE, PERSPEKTIVE I OSVRT NA DOMAĆE PRILIKE)

Apstrakt: U radu se analiziraju savremene promene u sistemu društvene reakcije na kriminalitet koje se ogledaju u napuštanju modela sprečavanja i suzbijanja kriminaliteta i uspostavljanju modela kontrole kriminaliteta. Novi modeli reagovanja na kriminalitet u prvi plan stavljaju pojmove rizika i verovatnoće, nisu zainteresovani za uzroke koliko za kontrolu kriminalnog ponašanja, ne teže da smanje kriminalitet, već da ga kontrolišu uz što manje troškove, nemaju aspiraciju da rehabilituju, reintegrišu, već se temelje na upravljanju rizikom, pre svega kroz kontrolu i zatvaranje prestupnika. Posledice se ogledaju, kako u krajnje disonantnim savremenim penološko-teorijskim koncepcijama, tako i u povećanju zatvorske populacije i stavljanjem pod neku vrstu kontrole, kroz alternativne mere nezatvaranja ili kroz mere preventivne kontrole, velikog broja građana. Za razliku od američkog iskustva, neke evropske zemlje, pre svega skandinavske, uprkos globalističkim tendencijama odolevaju novom punitivizmu. Istraživanja pokazuju da ove zemlje imaju nisku kvotu osuđenih na zatvorske kazne, ali i najviša izdvajanja za programe socijalne politike, veoma visok nivo javnog poverenja i političke legitimnosti, kao i najniži nivo straha od kriminaliteta.

Obzirom da se i u domaćim uslovima kontrole kriminaliteta uočavaju posledice globalističkih tendencija (već u dužem periodu domaća kaznena politika se značajno pooštrava, raste broj osuđenih na kaznu zavora) veoma je značajno razumeti savremena kretanja u sferi društvene reakcije na kriminalitet i poznavati iskustva zemalja koje su izbegle ili značajno ublažile „novi punitivizam“.

Ključne reči: kontrola kriminaliteta, globalizam, nova penologija, bezbedonosno krivično pravo, sigurnost.

* redovni profesor, ssnezana@jura.kg.ac.rs

Snežana Soković

Law Faculty, University of Kragujevac

CRIME CONTROL CONTEMPORARY GLOBAL
TENDENCIES – CHARACTERISTICS, PERSPECTIVES
AND LOCAL REVIEW

SUMMARY

Contemporary courses in the sphere of socio-economic and political relations, are characterized by global departure from social welfare model and decrease in the public spending with regard to the enforcement of penal sanctions. It emphasizes the notions of the risk and probability and shifts the focus from the causes of criminal behaviour towards the control of behaviour and from the control of crime towards crime management. It is concerned with cost minimization and risk management through incapacitation without an aspiration to rehabilitation and re-integration of offenders.

On the level of national crime control policy, consequences of those global tendencies have borne significant impact on the national sentencing policy (which is seen to getting harsher with the constantly increasing number of prisoners). Therefore, it is of great importance to understand contemporary courses in the field of social reaction to the criminal behaviour and pay attention to the experiences of those countries who managed to avoid or significantly reduce the level of 'populist punitiveness'.

Key words: crime control, globalism, new penology, security.

*Goran P. Ilić**¹

Pravni fakultet, Univerzitet u Beogradu
Ustavni sud Srbije

PRAVO NA OBRAZLOŽENU SUDSKU ODLUKU

Apstrakt: Pravo na pravično suđenje pored izričito predviđenih garancija fer postupka, sadrži i implicitna jemstva koja su nastala kroz praksu Evropskog suda za ljudska prava. Rukovođen idejom o vladavini prava koja ima poseban značaj u oblasti procesnog prava, Sud u Strazburu je kao sastavni element prava na pravično suđenje ustanovio i pravo na obrazloženu sudsku odluku. U radu je najpre ukazano na teorijsko opravdanje ovog prava, a potom je analizirano njegovo postojanje u uporednom pravu. Detaljno su izloženi standardi prava na obrazloženu sudsku odluku koji su razvijeni u praksi Evropskog suda za ljudska prava, pri čemu je osvrst učinjen i na stavove strazburških organa u vezi sa odlukom porote i činjenicom da ona ne sadrži obrazloženje. Nakon toga su analizirane odredbe Zakonika o krivičnom postupku od 2001. godine koje se odnose na nedostake u obrazloženju presude kao osnovu za izjavljivanje žalbe. S tim u vezi, razmotrena je domaća sudska praksa u periodu od 1994. do 1998. godine i ukazano je da nedostaci u obrazloženju predstavljaju osnovu po kojem žalbeni sud najčešće ukida prvostepenu presudu. Dat je i kritički osvrst na stavove teorije i sudske prakse po kojima određeni nedostaci u obrazloženju predstavljaju u suštini razlog za ispitivanje činjenične ispravnosti presude. Učinjen je osvrst i na rešenja sadržana u Zakoniku o krivičnom postupku od 2011. godine i izmene koje se odnose na nedostatke obrazloženja presude kao osnova za izjavljivanje žalbe. Analizirana su i nova zakonska rešenja koja omogućavaju da presuda pod određenim uslovima ne sadrži obrazloženje ili da ono bude delimično. Na kraju, ali ne manje važno, razmotrena je i praksa Ustavnog suda Srbije i stavovi koje on zastupa u vezi sa pravom na obrazloženu sudsku odluku.

Ključne reči: obrazloženje, sudska odluka, pravo na pravično suđenje, bitna povreda odredaba krivičnog postupka, činjenično stanje, sudska praksa.

* vanredni profesor, gilic@ius.bg.ac.rs
sudija, goran.ilic@ustavni.sud.rs

Goran P. Ilić

University of Belgrade Faculty of Law
Constitutional Court of Serbia

RIGHT TO A REASONED COURT DECISION

SUMMARY

In addition to expressly stipulated guarantees of fair proceedings, the right to a fair trial also contains implicit guarantees which were developed through the practice of the European Court of Human Rights. Guided by the idea of the rule of law which has a specific meaning in the field of procedural law, the Court in Strasbourg set forth as an integral part of the right to a fair trial also the right to a reasoned court decision. The paper first points to the theoretical justification of this right, and proceeds to analyzing its existence in comparative law. Standards relating to the right to a reasoned decision developed through case-law of the European Court of Human Rights are presented in detail, covering also positions taken by Strasbourg institutions regarding decisions rendered by juries and the fact that they do not contain reasoning. The paper then proceeds to analyze provisions of the 2001 Criminal Procedure Code which pertain to shortcomings in the reasoning of a judgment as a basis for lodging an appeal. In relation to that, the paper analyses domestic case-law in the period from 1994 to 1998 and points to the fact that shortcomings in the reasoning has been the basis relied on most frequently by the appellate court when annulling the first instance judgment. A critique of theoretical positions and court practice whereby certain shortcomings in the reasoning in essence represent a basis for review of factual accuracy of a judgment is also provided. A review of solutions contained in the 2011 Criminal Procedure Code and changes to the rules regarding shortcomings of the reasoning as a basis for lodging an appeal is also provided. The paper also analyses new legislative solutions which provide a possibility for a judgment not to contain reasoning, under specific circumstances, or for it to be partial. Lastly, but in no way of less significance, the paper also considers jurisprudence of the Constitutional Court of Serbia and positions it has taken regarding the right to a reasoned decision.

Key words: reasoning, court decision, right to a fair trial, grave violation of criminal procedure rules, facts, court practice.

Aleksandra Ilić^{*1}

Fakultet bezbednosti, Univerzitet u Beogradu

PRENASELJENOST ZATVORA – FENOMENOLOŠKI I ETIOLOŠKI ASPEKTI

Apstrakt: U radu se razmatra problematika prenaseljenosti zatvora kako u svetu, tako i u Republici Srbiji. Prenaseljenost zatvora je globalni fenomen, prisutan na svim kontinentima, o čemu govore i statistički podaci o stanju u zatvorima u svetu i kod nas. Ovaj fenomen se može posmatrati iz dva ugla. S jedne strane postoji veliki broj zatvorenika koji izdržavaju kaznu zatvora, a naročito kratke kazne zatvora, dok sa druge strane zatvorsku populaciju u značajnoj meri čine i lica koja se nalaze u pritvoru. S obzirom na to da su u pitanju različite vrste zatvaranja i problematika prenaseljenosti se mora razmatrati uzimajući u obzir i ovu činjenicu. U tom smislu treba analizirati i uzroke prenaseljenosti zatvora. Veliki broj izrečenih bezuslovnih kazni zatvora dovodi u pitanje mogućnost ostvarivanja ideje resocijalizacije. Takođe, javno mnjenje u većini zemalja, ali i u Srbiji smatra da je zatvaranje najbolji način rešavanja problema kriminaliteta i na taj način se vrši pritisak na one koji o tome odlučuju čime se dodatno doprinosi razvijanju problema prenaseljenosti.

Ključne reči: prenaseljenost zatvora, fenomenologija, etiologija, kratke kazne zatvora, pritvor, javno mnjenje.

* asistent, alex.mag.ilic@gmail.com

Aleksandra Ilić

Faculty of Security Studies, University of Belgrade

PRISON OVERCROWDING – PHENOMENOLOGICAL AND ETIOLOGICAL ASPECTS

SUMMARY

This paper discusses the problems of overcrowding in prisons throughout the world and in Serbia. Prison overcrowding is a global phenomenon, present in all continents, which is proved by statistics on the situation in prisons in the world with us. This phenomenon can be seen from two angles. On the one hand, there is a large number of prisoners serving a sentence in particular, short prison sentences; on the other hand, prison population largely consists of persons who are in custody. Given that these are different types of detention and the overcrowding problem must be considered taking into account this fact. In that sense it is necessary to analyze the causes of prison overcrowding. A large number of unconditional prison sentences imposed leads to the possibility of realizing the idea of re-socialization. Also, public opinion in most countries but also in Serbia believes that closing is the best way of solving problems of crime and thus put pressure on those who decide which further contributes to the development problems of overpopulation.

Key words: prison overcrowding, phenomenology, etiology, short prison sentences, detention, public opinion.